

Nr 388.

Godkänd av första kammaren den 14 juni 1940.

Godkänd av andra kammaren den 14 juni 1940.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av riksdagens år 1939 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 196.)

Till KONUNGEN.

Efter prövning av vad riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 och i vissa fall för kalenderåret 1939 uti avgiven berättelse anmält samt vederbörande verk och myndigheter uti däröver avgivna förklaringar hos Kungl. Maj:t andragit, får riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

1:o.

Vissa upphandlingsärenden.

Under socialdepartementet, § 9, hava revisorerna behandlat visst upphandlingsärende vid statens arbetslöshetskommission.

Enligt § 17 i förordningen den 16 januari 1920 angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom skall infordrande av anbud å gods för upphandling och å arbete ske genom offentlig kungörelse. I § 18 av samma förordning är vidare föreskrivet, att anbud i stället för genom offentlig kungörelse får infordras genom särskilda skrivelser, när endast ett begränsat antal leverantörer eller entreprenörer anses förfoga över den insikt eller yrkesskicklighet eller de hjälpmedel, som erfordras för avtalets behöriga fullgörande eller finnas äga den pålitlighet, som lämnar garanti för ett sådant fullgörande.

Vid sin granskning av statens arbetslöshetskommissions protokoll den 14 juni 1939 rörande inköp av cementrör m. m. till arbetsplatsen nr 775 Twing-

vägen, Alnaryd, Blekinge, hava revisorerne observerat, att platsledaren den 30 mars 1939 infordrat offert å vissa cementvaror från sex olika företag, att fem av dem inkommit med anbud, dagtecknade den 24 mars, den 14 april, den 19 april, den 5 maj resp. den 10 maj 1939, att någon dag ej utsatts, då anbudet skulle vara ingivna, att protokoll vid anbudets öppnande, såvitt revisorerne kunnat finna, ej förts och att ej heller tre man närvarit vid öppnandet.

Revisorerne hava uttalat följande.

Entreprenadförordningen åsyftar å ena sidan att garanti skall vinnas för att billigast möjliga priser skola kunna ernås och å andra sidan att varje leverantör skall i vederbörlig ordning beredas tillfälle att — om han så önskar — leverera varor till det allmänna. En uraktlåtenhet att genom allmän kungörelse infordra anbud kan lätteligen medföra — förutom alltför höga priser — gynlandet av vissa firmor. Det är därför av största vikt, att de för entreprenadförfarandet föreskrivna formerna noggrant iakttagas. Så har uppenbarligen ej skett i det fall, som ovan relaterats. Sålunda har exempelvis någon viss dag för inlämnandet av anbudet icke angivits och brytandet av anbudet har ej vederbörligen kontrollerats. Härigenom har uppstått möjlighet för arbetsledaren att successivt taga del av anbudet med de konsekvenser, som detta kunnat medföra. Huruvida arbetsledaren också begagnat sig av nyssberörda möjlighet är emellertid icke möjligt att på grundval av tillgängliga handlingar bedöma. Tillvägagångssättet vid entreprenadfrågans behandling kan i varje fall icke försvaras. Belysande härutinnan är, bland annat, det faktum, att en av de anbudsgivande firmorna inkommit med sitt anbud redan sex dagar innan platsledaren officiellt infordrat offert från firman ifråga.

Revisorerne finna det vid ifrågavarande inköp tillämpade förfaringsättet synnerligen anmärkningsvärt.

Yttranden hava avgivits av statens arbetslöshetskommission, som bifogat en å dess tekniska avdelning utarbetad promemoria, samt av statskontoret och riksräkenskapsverket.

Av promemorian framgår, bland annat, att offerterna förvarats öppnade i arbetsplatsens kassaskåp till dess de den 10 maj 1939 öppnats av platsledaren i närvaro av vägmästaren samt att protokoll förts vid anbudens öppnande.

Statskontoret, som vid avgivande av sitt utlåtande under hand erhållit del av kommissionens förklaring och den därvid fogade promemorian, har yttrat, bland annat, följande.

På grund av den av arbetslöshetskommissionen sålunda förebragta utredningen synes ådagalagt, att vissa felaktigheter begåtts i fråga om handläggningen av förevarande upphandlingsärendet. Statskontoret vill för sin del till förebyggande av en upprepning härav förorda, att leveransanbud även i sådana fall, då deras infordrande anförtratts åt platsledare, insändas direkt till kommissionen och brytas hos denna. Garanti skulle på detta sätt vinnas för att de beträffande öppningsförfarandet föreskrivna formerna bleve vederbörligen iakttagna och kommissionen omedelbart erhöle kännedom, om vid infordrandet angivits tid för anbudens avlämnande och i övrigt tillämpats i upphandlingsförordningen med avseende å anbudsinfordrande givna bestämmelser.

Riksdagen vill erinra därom, att riksdagens revisorer vid upprepade tillfällen under gångna år funnit skäl föreligga till anmärkning mot skilda myndigheters sätt att förfara i upphandlingsärenden. Utredningen i nu föreliggande fråga giver vid handen, att — även om revisorernas anmärkningar i vissa stycken få anses förklarade genom vad myndigheterna i ärendet anfört — de erinringar, som tidigare gjorts från revisorernas sida för åstadkommande av en riktig tillämpning av upphandlingsförordningens bestämmelser, icke på alla håll fått avsedd verkan. I anledning härav ifrågasätter riksdagen, som i likhet med revisorerna finner det vara av största vikt att sagda bestämmelser noggrant iakttagas, huruvida icke särskilda åtgärder i angivna syfte böra vidtagas. Vad angår de ärenden, som handläggas av arbetsmarknadskommissionen (tidigare arbetslöshetskommissionen) underordnade myndigheter, synes det av statskontoret framställda förslaget böra närmare prövas. Riksdagen får därför anhålla, att Kungl. Maj:t må taga under övervägande de synpunkter, åt vilka riksdagen sålunda givit uttryck beträffande upphandlingsförordningens tillämpning.

2:o.

Mark- och stadsplaneförhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad.

Under kommunikationsdepartementet, § 14, hava revisorerna framställt vissa erinringar avseende mark- och stadsplaneförhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad.

1925 års riksdag anhöll i skrivelse nr 264, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att få då svävande frågor rörande äganderätten till och användningen av kronans inom Stockholms stads område belägna markområden definitivt lösta och för att åstadkomma en revision av gällande avtal och uppgörelser av ekonomisk innebörd mellan kronan och staden, i den mån en sådan revision efter närmare utredning befunnes ur kronans intressesynpunkt vara önskvärd. I anledning av denna framställning tillsatte Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 en särskild kommission — kronans fastighetskommission av år 1925 — vars uppgifter senare övertogs av djurgårdskommissionen.

Revisorerna hava framhållit, att riksdagen tagit initiativ även ifråga om djurgårdskommissionens sammansättning och organisation. Sålunda har 1936 års riksdag anhållit om förslag från Kungl. Maj:t om vissa förändringar i dessa avseenden. Ett av Kungl. Maj:t i anledning härav framlagt dylikt förslag blev sedermera godkänt av 1937 års riksdag.

Den 31 mars 1939 tillsatte Kungl. Maj:t på förslag av Stockholms stadskollegium en särskild kommission med närmaste uppgift, att efter en allmän inventering av mellan staten och staden föreliggande markfrågor undersöka möjligheterna att åvägabringa en plan för lösning av de svävande markfrågorna, på vars grundval de aktuella spörsmålen kunna vinna en så snabb

lösning som möjligt utan att sammanhanget med den på längre sikt lagda planen brytes.

Kommissionen skulle bestå av, förutom överståthållaren såsom ordförande, två representanter för kronan och två för staden.

Revisorerna hava i ämnet uttalat följande.

På sätt framgår av det anförda har genom statsmakternas gemensamma beslut och i anslutning till de initiativ och direktiv, som riksdagen framfört, på sin tid upprättats ett särskilt statligt organ — kronans fastighetskommissionen — för dels översikt över alla statliga markfrågor rörande Stockholm och dess omgivningar, dels ock förhandlingar med Stockholms stad i mark- och därmed sammanhängande stadsplane- samt exploateringsfrågor. Genom att behandlingen av dessa frågor samlats hos ett enda organ, har vunnits den av riksdagen redan 1925 såsom önskvärd framhållna garantien för en enhetlig behandling av dessa frågor och detta organ har förvärvat speciell erfarenhet och kunnat samla ett avsevärt utredningsmaterial inom området.

Av redogörelsen framgår vidare, att detta organ, djurgårdskommissionen, som med hänsyn till initiativet vid dess tillsättande och organisationen därav i särskild grad blivit anknutet till riksdagen, tillsammans med stadens vederbörande förhandlingsorgan genomfört ett flertal avtal mellan kronan och staden, vilka godkänts av såväl statsmakterna som Stockholms stad. Åtskilliga av dessa avtal äro av synnerligen betydande ekonomisk omfattning.

I enlighet med vad djurgårdskommissionen meddelat i sin senaste arbetsredogörelse, har kommissionen i samråd med stadens förhandlingsdelegerade avsett att, sedan övriga mark- och stadsplane-frågor nu bringats till slutlig lösning, koncentrera sig på de två återstående uppgifter, vilka riksdagen vid upprepade tillfällen framhållit borde snarast möjligt slutföras, nämligen stadsplanläggningen av ovan angivna ytterligare delar av Ladugårdsgärdet samt regleringen av kronans och stadens svävande markmellanhanden m. m. Såväl inom kommissionen som å stadens sida hava vidlyftiga förarbeten fullgjorts för dessa båda frågors slutliga avgörande.

På sätt likaledes ovan refererats har emellertid numera för behandling av frågor rörande kronan och Stockholms stad tillsatts ytterligare en kommission, som antagit benämningen 1939 års markkommission. I för denna nya kommission utfärdad instruktion saknas gränsdragning mellan å ena sidan de uppgifter djurgårdskommissionen instruktionsenligt skall fullfölja och å andra sidan den tillsatta markkommissionens arbetsuppgifter. Härigenom har uppkommit en oklarhet om de båda kommissionernas kompetens, som icke kan vara till fördel för statens intressen. Det av riksdagen uttalade önskemålet, att berörda ärenden från statens sida böra handläggas enhetligt, synes genom markkommissionens tillkomst hava blivit åsidosatt.

Enligt vad revisorerna erfarit har inom 1939 års markkommission ifrågasatts, att det av djurgårdskommissionen i enlighet med statsmakternas direktiv bedrivna arbetet rörande stadsplanläggning skulle undanskjutas på obestämd tid i avbidan på utredning — genom 1939 års markkommissions försorg — om undantagande från bebyggelse av sådan ej ännu exploaterad mark å Ladugårdsgärdet, som ej erfordrades för statliga byggnadsändamål, preliminärt angiven till cirka 300,000 kvadratmeter, eller kommunala anläggningar, preliminärt angiven till cirka 280,000 kvadratmeter. För den händelse 1939 års markkommission skulle själv få avgöra, vilka mark-

m. fl. frågor den skulle äga upptaga kunde markkommissionen komma att övertaga även de av djurgårdskommissionen nu utövade allmänna funktioner såsom kronans förhandlingsorgan med Stockholms stad.

Den redogörelse, som ovan lämnats rörande hittills uppnådda resultat i fråga om överenskommelser på detta område, torde icke utvisa behov av något nytt förhandlingsorgan för kronan. Med hänsyn härtill och till sättet för djurgårdskommissionens tillkomst och till formerna för lämnandet av direktiven för kommissionens arbete, bör icke, utan riksdagens hörande, ske någon ändring, i vad statsmakterna i detta ämne enats om och som för närvarande gäller.

Med hänsyn till denna frågas synnerliga betydelse hava revisorerna ansett sig förpliktigade att för riksdagen anmäla vad här förekommit.

Yttranden hava avgivits av djurgårdskommissionen den 18 januari 1940 och av 1939 års markkommission den 19 i samma månad.

Riksdagen har beaktat vad revisorerna under förevarande paragraf anfört och finner i likhet med revisorerna, att det för åstadkommande av en enhetlig handläggning av här ifrågasvarande ärenden är önskvärt, att ärendena anförtros allenast en kommission. Riksdagen vill emellertid icke förneka, att praktiska fördelar kunna stå att vinna, därest lösningen av vissa särskilda mellan staten och Stockholms stad föreliggande markfrågor anförtros ett organ, som till skillnad från djurgårdskommissionen är sammansatt av ett fåtal representanter från båda de förhandlande parterna. Det synes dock riksdagen i så fall vara ofrånkomligt, att en gränsdragning kommer till stånd mellan kommissionernas uppgifter och kompetensområden.

Riksdagen får anhålla, att Kungl. Maj:t må taga under övervägande vad riksdagen sålunda anfört rörande mark- och stadsplaneförhandlingarna mellan kronan och Stockholms stad.

3:o.

Tiden för redovisning av utskylder, erlagda genom införsel.

Under finansdepartementet, § 31, hava revisorerna behandlat gällande bestämmelser rörande den tid, inom vilken utskylder, som erlagts genom införsel, skola redovisas.

Enligt bestämmelserna i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta åligger det arbetsgivare, där utmättningsman så föreskrivit, att å bestämd tid, dock högst en gång i månaden, till utmättningsmannen med posten översända innehållet belopp. Är sådan föreskrift ej meddelad, skall utmättningsmannen hos arbetsgivaren låta lyfta vad som innehållits. Lagen innehåller således väl bestämmelse om att arbetsgivare ej kan åläggas redovisning mer än högst en gång i månaden, men däremot icke någon bestämmelse om, när redovisning senast skall avgivas.

Enligt vad som kommit till revisorernas kännedom har det i åtskilliga fall inträffat, att så lång tid fått förflyta mellan den tidpunkt, då beloppen inne-

hållits, och den, då redovisning ägt rum, att arbetsgivaren under tiden hunnit komma på obestånd och icke längre förmått redovisa de innehållna beloppen. Stat och kommun hava då måst vidkännas förluster, som åtminstone i vissa fall kunnat undgås, ifall tidigare redovisning föreskrivits.

Även i annat hänseende hava olägenheter av försenad redovisning framkommit. Den, som inom kommun har att uppbära eller bokföra kommunalutskylder, skall årligen meddela uppgift å de personer, vilka den 10 juni i avseende å dem påförda utskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häfta för utskylder för flera än två av dessa år. Då redovisning föreskrivits skola äga rum vid halvårsskiftet, komma de, som visserligen genom införsel erlagt sina utskylder till arbetsgivaren, men för vilka utskylder arbetsgivaren ej redovisat till utmätningsmannen, att bliva upptagna i denna uppgift. De kunna i följd härav bliva upptagna i röstlängden såsom icke röstberättigade vid kommunala val. De, som veta med sig att utskylderna till fullo erlagts, underlåta av förståeliga skäl oftast att granska den framlagda röstlängden och anföra besvär samt gå sin rösträtt förlustiga.

Revisorerna hava gjort följande uttalande.

Enligt revisorernas mening är den ovan nämnda ordningen icke tillfredsställande. Bristerna synas åtminstone delvis kunna avhjälpas, exempelvis därigenom att i lagen om införsel införes bestämmelse att redovisning skall ske minst en gång i kvartalet och att denna redovisning under årets andra kvartal skall ske senast före den 10 juni.

Yttranden hava avgivits av statskontoret och riksräkenskapsverket. Av statskontorets yttrande framgår, att ämbetsverket delar revisorernas uppfattning, att åtgärder böra vidtagas för säkerställande av en snabbare redovisning av utskylder, som erlagts genom införsel. Därest en föreskrift med detta syfte anses böra inflyta i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, torde, enligt statskontorets mening, 11 § nämnda lag böra erhålla sådan ändrad lydelse, att arbetsgivaren förpliktas att å vissa angivna tider, eller oftare, där utmätningsmannen så föreskrivit, dock högst en gång i månaden, till utmätningsmannen med posten översända innehållet belopp.

Riksräkenskapsverket har i sitt yttrande anfört, att redovisning kvartalsvis givetvis skulle minska möjligheterna till förlust i de fall då arbetsgivare kommit på obestånd. En dylik redovisning skulle även underlätta utmätningsmannens kontroll, att arbetsgivaren fullgör sitt åliggande enligt införselbeslutet. Med hänsyn härtill hade riksräkenskapsverket intet att erinra mot förslaget om införandet av en bestämmelse, att redovisning från arbetsgivarens sida skall ske minst en gång i kvartalet. Ämbetsverket ville emellertid förordna, att till nämnda bestämmelse göres det tillägget, att arbetsgivaren, så snart införselbeloppet blivit i sin helhet guldett, skall leverera innehållet belopp snarast möjligt och senast under påföljande månad.

Vidkommande revisorernas förslag att arbetsgivarens redovisning under årets andra kvartal skall ske senast före den 10 juni har riksräkenskapsverket anfört, att en dylik bestämmelse icke torde få åsyftad verkan.

Det är enligt riksdagens mening angeläget, att de av revisorerna påtalade bristerna i gällande bestämmelser rörande den tid, inom vilken arbetsgivare skall hava att redovisa på grund av införselbeslut innehållna belopp, snarast bliva avhjälpna. Frågan om på vad sätt detta skall ske synes emellertid böra bliva föremål för särskild utredning, varvid de av statskontoret och riksräkenskapsverket anförda synpunkterna böra beaktas.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Kungl. Maj:t må föranstalta om utredning och till riksdagen inkomma med förslag om ändrade bestämmelser i fråga om den tid, inom vilken skola redovisas sådana utskylder, som erlagts genom införsel.

4:o.

Kammarrättens arbetsbalans m. m.

Under finansdepartementet, § 32, hava revisorerna berört frågan om kammarrättens arbetsbalans samt lämnat vissa statistiska uppgifter rörande balansens omfattning vid skilda tillfällen under senare år.

Vidare hava revisorerna under § 33 påpekat fall, då besvär i taxeringsmål för sent insänts till vederbörande besvärinstanser.

Revisorerna hava i förstnämnda fråga anförde följande.

»Den lämnade redogörelsen utvisar, att de av 1934 och 1936 års riksdagar beslutade ökningarna av antalet assessorstjänster i så måtto lett till åsyftat resultat — ett successivt avarbetande av kammarrättens balans — att antalet avgjorda mål ökats och balansen väsentligt nedgått. Balansen måste dock alltjämt anses för stor, och därtill kommer, att ett avsevärt antal mål för sitt avgörande kräva en tid, som måste anses alltför lång.

På vad sätt sistnämnda missförhållande snabbt skall kunna undanröjas är en fråga, som för sitt besvarande kräver närmare utredning. Revisorerna hava likväl fått den uppfattningen, att den endast i mindre grad sammanhänger med antalet ledamöter i kammarrätten. Snarare lär den vara att hänföra till vissa brister som sammanhånga med formen och organisationen av arbetet såväl i kammarrätten som hos andra myndigheter, vilka hava att taga befattning med målen, i första hand då länsstyrelserna, vilka stundom synas använda en orimligt lång tid för på dem ankommande åtgärder och vilkas befattningshavare i stor utsträckning också tagas i anspråk hos prövningsnämnderna. I sistnämnda hänseende vilja revisorerna erinra om det av 1938 års revisorer under § 40 i deras berättelse anförda exemplet på förse-
nat insändande av besvär i taxeringsmål från länsstyrelse.

Kammarrätten har i avsevärd utsträckning att avgöra mål, som äro av största ekonomiska betydelse för både de rättssökande och det allmänna, som årligen har att vidkännas betydande räntekostnader å restituerade skat-
tebelopp. På grund härav är det enligt revisorernas mening angeläget, att den redan av 1936 års riksdag begärda utredningen ofördröjligen kommer

till stånd. Densamma synes böra omfatta icke blott frågan om organisationen och formen för arbetet i kammarrätten och hos länsstyrelserna, utan även förhållanden utom dessa ämbetsverk, vilka kunna verka fördröjande på processen i kammarrätten.»

I den senare frågan hava revisorerna ifrågasatt åtgärder i en eller annan form för ernående av en snabbare handläggning av taxeringsärenden.

Yttranden i dessa frågor hava avgivits av kammarrätten.

Riksdagen vill här understryka nödvändigheten av att den redan av 1936 års riksdag begärda utredningen i fråga om kammarrättens organisation och formerna för arbetet med prövningen av taxeringsmål ofördröjligen kommer till stånd. Även om riksdagen utgår från att, sedan med hänsyn till de svårigheter, som för närvarande på detta område otvivelaktigt äro för handen, behovet av en utredning ånyo understrukits, förslag snabbt kommer att föreläggas riksdagen, har riksdagen i allt fall med hänsyn till ärendets stora allmänna betydelse och det dröjsmål, som här ägt rum, ansett sig böra framhålla vikten av att den redan av 1936 års riksdag ifrågasatta utredningen rörande organisationen och formen för arbetet i kammarrätten kommer till stånd samt att denna må omfatta även länsstyrelserna och förhållanden utom dessa ämbetsverk, i den mån dessa förhållanden kunna verka fördröjande på processen i kammarrätten.

5:o.

Tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass.

Under finansdepartementet, § 35, hava revisorerna behandlat frågan om tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass.

Revisorerna erinra om att i de nya avlöningsbestämmelserna, som trätt i kraft från och med den 1 juli 1939, föreskrifterna angående tillgodoräkning av föregående anställning för löneklassuppflyttning i huvudsak uteslutits. Emellertid har i kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 274) under rubrik »VII. Föreskrift angående viss begränsning av tidigare löneställnings återverkan efter övergången» stadgats, att sådan ändring av tjänstemannens löneställning före övergången till det nya avlöningsreglementet, som vidtages på grund av yrkande framställt senare än två år efter nämnda övergång, icke skall inverka på tjänstemannens löneställning efter övergången. Där- emot har — framhålla revisorerna — icke någon begränsning gjorts i tjänstemannens rätt att med stöd av tidigare gällande tillgodoräkningsregler på framställning erhålla förmånligare löneställning för tiden *före* övergången till det nya avlöningsreglementet. För befattningshavarens lönean-

språk rörande tiden före övergången gälla alltså de allmänna föreskrifterna om tioårig preskription.

Revisorerna hava i ärendet gjort följande uttalande.

Den år 1922 genomförda ändringen i bestämmelserna om rätt för befattningshavare att för uppflyttning i högre löneklass få tillgodoräkna anställning före tillträdet av ordinarie tjänst innebar en avsevärd skärpning av de tidigare i ämnet gällande föreskrifterna. Under de närmast följande åren efter denna skärpning tillämpades tillgodoräkningsbestämmelserna mycket restriktivt. Under de senaste åren synas dock dessa bestämmelser hava tillämpats på ett sätt, som knappast varit avsett. Sålunda har i stor omfattning tillgodoräknats sådan anställning, som under inga förhållanden skulle hava fått tillgodoräknas enligt de före den 1 juli 1922 gällande bestämmelserna. Enligt vad revisorerna iakttagit har också till följd härav befattningshavare, som förut icke fått eller ens ifrågasatt att få tillgodoräkna icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass, numera framställt anspråk på dylikt tillgodoräknande. Såsom förut nämnts hava sålunda 1,521 tulltjänstemän, under åberopande av ett år 1936 meddelat kammarrättsutslag angående löneklassuppflyttning, inkommit med framställningar om att generaltullstyrelsens alltsedan 1923 meddelade beslut angående deras löneklassplacering måtte ändras i enlighet med den förmånliga tolkning av tillgodoräkningsbestämmelserna, som gjort sig gällande i kammarrättens utslag.

Som förut framhållits äga myndigheterna möjlighet att, därest tvekan uppstår, vända sig till statskontoret med förfrågan angående den rätta tillämpningen av tillgodoräkningsbestämmelserna. De av revisorerna infordrade uppgifterna, i vilken omfattning myndigheterna använt sig av denna möjlighet, utvisa dock, att dylika förfrågningar förekommit i ytterst ringa omfattning, vilket i synnerhet gäller länsstyrelserna. Att myndigheterna i så obetydlig utsträckning inhämtat statskontorets yttrande torde ofta kunna förklaras av den restriktiva ståndpunkt, som statskontoret med rätta intagit i förevarande spörsmål. Den omständigheten att kammarrätten i vissa fall ogillat den uppfattning statskontoret givit uttryck åt i sina yttranden torde också hava bidragit till att myndigheterna icke ansett sig hava anledning att anlita statskontorets sakkunskap på området.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att hos myndigheterna vitt skilda uppfattningar gjort sig gällande beträffande tillämpningen av ifrågavarande tillgodoräkningsbestämmelser. Med all sannolikhet torde man även under de närmaste åren kunna påräkna ett stort antal ansökningar angående rätt att få tillgodoräkna sådan anställning, som förut icke fått tillgodoräknas. För vinnande av enhetlighet och reda på hithörande område vilja revisorerna ifrågasätta, att frågor angående tillgodoräkning enligt före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, böra avgöras av Kungl. Maj:t.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna ansett vara av den synnerliga vikt, att de velat därå fästa riksdagens uppmärksamhet.

Yttranden hava avgivits av riksräkenskapsverket och allmänna lönenämnden. Vid nämndens utlåtande har fogats ett särskilt yttrande av tre av nämndens ledamöter.

Riksräkenskapsverket har i sitt yttrande omnämnt vissa av revisorerna ej nämnda fall ur kammarrättens praxis i frågor om löneklassplacering ocl. därefter anfört följande.

I likhet med statsrevisorerna anser riksräkenskapsverket det önskvärt att för vinnande av enhetlighet vid tillämpning av ifrågavarande tillgodoräkningsbestämmelser beslutanderätten i dylika frågor återflyttas till Kungl. Maj:t. Då det synes angeläget, att en dylik överflyttning med det snaraste kommer till stånd, vill riksräkenskapsverket förorda utfärdande av föreskrift, att, därest befattningshavare efter utgången av januari månad år 1940 till vederbörande myndighet inkommer med ansökan att jämlikt 11 eller 12 § i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen den 22 juni 1921 (nr 451) för uppflyttning i löneklass få tillgodoräkna före den 1 juli 1939 fullgjord tjänstgöring, sådan ansökan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Detsamma bör gälla ifråga om tillgodoräkning enligt de bestämmelser, som — bortsett från avlöningsreglementet för kommunikationsverket — i anslutning till föreskrifterna i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 367) meddelats för andra befattningshavare i statens tjänst.

Lönenämnden har uttalat, bland annat, följande.

Den av revisorerna lämnade redogörelsen rörande tillämpningen av de ifrågavarande tillgodoräkningsbestämmelserna synes lönenämnden giva vid handen, att dessa under de senaste åren givits en tolkning, som knappast kan anses överensstämma med vad som avsetts vid tillkomsten av desamma. Likaledes framgår av revisorernas redogörelse, att myndigheterna i åtskilliga fall av principiell betydelse givit uttryck åt helt olika uppfattningar rörande bestämmelsernas innebörd. Sålunda har kammarrätten i mål av betydande praktisk räckvidd funnit sig böra frångå den uppfattning, som statskontoret hävdad i utlåtanden, som statskontoret jämlikt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts cirkulär den 22 december 1922 haft att avgiva till myndigheternas ledning vid bestämmelsernas tolkning. Sistnämnda förhållande har enligt lönenämndens mening uppenbarligen varit ägnat att motverka en konsekvent och enhetlig tillämpning av tillgodoräkningsbestämmelserna, då vissa myndigheter i överensstämmelse med föreskrifterna i cirkuläret i tveksamma fall inhämtat utlåtande från statskontoret, medan andra myndigheter följt den uppfattning, som kommit till uttryck i kammarrättens utslag.

Med hänsyn till det anförda synas lönenämnden skäl tala för, att särskilda åtgärder vidtagas för åstadkommande av enhetlighet och reda på förevarande område. Den av revisorerna i dylikt syfte ifrågasatta anordningen, att frågor angående tillgodoräkning enligt före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, böra avgöras av Kungl. Maj:t, synes jämväl lönenämnden vara den utväg, som härvid närmast bör komma i fråga. En dylik åtgärd skulle sålunda innebära en återflyttning till Kungl. Maj:t av den beslutanderätt i tillgodoräkningsfrågor, som genom kungörelsen 1921: 685 delegerades till vederbörande verk eller myndighet. Lönenämnden vill framhålla, att därest den ifrågasatta anordningen anses böra genomföras, jämväl frågor om tillgodoräkning för lärarpersonalen vid statens undervisningsväsende böra avgöras av Kungl. Maj:t.

Den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, att särskilda åtgärder äro erforderliga för åstadkommande av en enhetlig tillämpning av bestämmelserna om tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass. Såsom allmänna lönenämnden framhållit har den omständigheten, att kammarrätten i mål av betydande praktisk räckvidd funnit sig böra frångå den uppfattning, som statskontoret hävdad i utlåtanden, som detta ämbetsverk haft att jämlikt cirkuläret den 22 december

1922 avgiva till myndigheternas ledning vid tolkningen av ifrågavarande bestämmelser, uppenbarligen varit ägnad att motverka en dylik enhetlig tillämpning.

Då de av revisorerna föreslagna åtgärderna synas vara ändamålsenliga, anser riksdagen, att frågor angående tillgodoräkning enligt före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den allmänna statsförvaltningen, böra avgöras av Kungl. Maj:t. Vid ställningstagande till denna fråga torde jämväl de av riksräkenskapsverket och lönenämnden framställda synpunkterna böra beaktas.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Kungl. Maj:t må vidtaga omedelbara åtgärder i det av riksdagen angivna syftet i fråga om tillgodoräkning av icke-ordinaries anställning för uppflyttning i löneklass.

6:o.

Ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster.

Under finansdepartementet, § 38, hava revisorerna behandlat frågan om ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster.

Enligt kungl. cirkulär den 30 december 1926 och den 11 november 1927 skall avlöning till vikarie å landsfiskalstjänst utgå med belopp, motsvarande dels lön med s. k. B-avdrag å egen befattning dels ock vissa till landsfiskalstjänsten hörande förmåner, varom nu ej är fråga. Därvid skall, i fråga om vikarie, som icke är befattningshavare vid länsstyrelse, så anses, som om han vore extra befattningshavare vid den länsstyrelse, som meddelat förordnandet, med avlöning enligt 12 löneklassen.

Enligt vad revisorerna inhämtat har i tillämpningen en viss tvekan uppkommit rörande tolkningen av sistnämnda föreskrift. Vid beräkandet av avlöningen hava nämligen några länsstyrelser ansett densamma böra utgå efter den dyrortsgrupp, tjänstgöringsorten för den uppehållna tjänsten tillhör, medan flertalet länsstyrelser låtit lönen utgå efter residensortens dyrortsgrupp.

Riksräkenskapsverkets revision har, enligt vad revisorerna uppgivit, under budgetåret 1938/39 framställt sammanlagt 127 anmärkningar, avseende tillhoppa ett belopp om 27,836 kronor, i anledning av att ersättning till vikarie å landsfiskalstjänst beräknats efter residensstadens dyrortsgrupp i stället för tjänstgöringsortens.

Revisorerna hava i ämnet uttalat följande.

Revisorerna vilja erinra om, att enligt föreskrift i kungörelsen den 15 juni 1935, nr 397 (numera 1939: 273) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen extra tjänsteman utan fast stationeringsort skall åtnjuta lön enligt den Ortsgrupp tjänstgöringsorten tillhör. Nu ifrågavarande vikarier utgöras i regel av biträden anställda hos vederbörande landsfiskal, vilka, ehuru sor-

terande under länsstyrelsen, dock icke äro extra befattningshavare därstädes i avlöningsreglementets mening och för vilka residensstaden således icke kan anses såsom stationeringsort i annat fall än då residensstaden sammanfaller med tjänstgöringsorten. Under sin tjänstgöring hos landsfiskalen åtnjuta dessa biträden endast arvode och äro ej placerade i lönegrad enligt 26 § ovannämnda kungörelse. Det torde under sådana förhållanden enligt revisorernas mening ej böra råda någon som helst tvekan om att avlöningen till nämnda vikarier skall beräknas enligt den ortsgrupp, vartill den verkliga tjänstgöringsorten hör.

Med hänsyn till den tolkning som, enligt vad nu anförts, givits åt bestämmelserna i omförmälda cirkulär den 11 november 1927, vill det synas revisorerna att ett förtydligande av dessa föreskrifter snarast möjligt bör komma till stånd.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket och allmänna lönenämnden.

Statskontoret har framhållit, bland annat, att numera — sedan civila avlöningsreglementet trätt i kraft — gällande bestämmelser om löneförmåner vid vikariat å icke reglerade tjänster vid fögderiförvaltningarna överhuvud äro föråldrade. Vad revisorerna anført borde enligt statskontorets mening tagas under övervägande vid den omarbetning av dessa bestämmelser, som i anledning härav blivit erforderlig.

Beträffande sådan vikarie å landsfiskalstjänst, som icke är befattningshavare i länsstyrelse, kan det enligt riksdagens mening icke vara befogat att bestämma vikariatsersättningen efter residensstadens ortsgrupp, som i regel innefattar högre avlöning än tjänstgöringsortens. Av såväl revisorernas utredning som inkomna yttranden framgår emellertid, att innebörden av gällande bestämmelser i detta avseende är omstridd. I anledning härav anser riksdagen i likhet med revisorerna, att ett förtydligande av bestämmelserna snarast möjligt bör komma till stånd.

Såsom statskontoret i sitt yttrande framhållit äro överhuvud taget gällande bestämmelser om löneförmåner vid vikariat å icke reglerade tjänster vid fögderiförvaltningarna numera i behov av omarbetning. Riksdagen förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar denna fråga sin uppmärksamhet.

Riksdagen får under åberopande av vad sålunda anförts anhålla, att Kungl. Maj:t må med beaktande av vad riksdagen anført beträffande ersättning till vissa vikarier å landsfiskalstjänster vidtagna erforderliga åtgärder i avseende å detta spörsmåls ordnande.

7:o.

Överåriga depositioner.

Under finansdepartementet, § 42, hava revisorerna meddelat, att de gjort vissa iakttagelser angående utbetalningar av överåriga depositioner.

För enskildas räkning hos länsstyrelserna gjorda depositioner — vilka icke äro underkastade tioårig preskription — skola enligt kungl. brev den 2 ok-

tober 1828, när de bliva tio år gamla, uppsägas till återlyftning genom kungörelse i post- och inrikes tidningar samt från predikstolarna i länet. I kungörelsen skall vederbörande uppfordras att inom natt och år ifrån kungörelsens datum anmäla sig hos länsstyrelsen och därvid ej mindre förete de utfärdade depositionsbevisen än även med domar och utslag m. m. styrka sin äganderätt till de nedsatta medlen. Efter fordringsanspråkens prövning och godkännande utbetalas beloppen av länsstyrelsen.

Depositioner, som icke inom den i kungörelsen föreskrivna tid återlyfts av vederbörande, skulle enligt föreskrift i sagda kungl. brev ursprungligen insändas till statskontoret. Rättsägare, som av gällande orsaker överskridit den utsatta terminen, hade att anmäla sig hos statskontoret och behörigen styrka sin rätt till de depositionsmedel, han önskade återfå, vilka, då anspråket befanns grundat, till honom anordnades.

Numera insändas deponerade medel i regel ej till statskontoret, utan dylika medel, som icke inom föreskriven tid lyfts, omföras i stället i länsräkenskaper till riksstatstiteln »A. IV. Diverse inkomster» under beteckningen »Överåriga depositioner». Från sagda titel sker utbetalning, när vederbörande sedermera gör framställning om beloppets utfående.

Revisorerna hava meddelat, att de uppmärksammat åtskilliga fall, då synnerligen lång tid förflutit mellan depositionens nedsättande och dess lyftande. Efter en redogörelse för vissa dylika fall hava revisorerna anfört följande.

Utan att närmare ingå på frågan, huruvida i praxis vederbörligen beaktats föreskriften, att rättsägaren för att utfå deponerade belopp skall »av gällande orsaker» hava överskridit den utsatta terminen, finna revisorerna det otillfredsställande, att enskilda personer utan varje tidsbegränsning kunna utfå deponerade belopp. Enligt revisorernas mening synes det visserligen tveksamt, om rättsägares anspråk på att utfå i allmän vård deponerade penningar bör vara underkastat de regler, som gälla om preskription av fordringar i allmänhet. Å andra sidan kan hänsyn till den enskildes intresse icke rimligen kräva, att staten skall åtaga sig en till obegränsad tid utsträckt förvaringsskyldighet.

Då reglerna på förevarande område jämväl i övrigt äro föråldrade, anse revisorerna, att de böra ersättas med mera tidsenliga föreskrifter, bland annat åsyftande en skäligen begränsning av den tidsperiod, under vilken staten skall vara ansvarig för de nedsatta beloppen.

Yttranden hava avgivits av statskontoret och riksräkenskapsverket. Statskontoret har erinrat om bestämmelserna i 7 § lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar och 43 § gruvlagen, enligt vilka — för vissa särskilda fall — i allmänt förvar nedsatta penningbelopp efter en viss tid, 21 respektive 11 år, kunna tillfalla kronan om de ej återlyftas. Statskontoret har i likhet med revisorerna ansett önskvärt, att de av revisorerna omnämnda generella reglerna rörande i allmänt förvar nedsatta penningbelopp ersättas med mera tidsenliga föreskrifter. Dessa borde enligt ämbetsverkets mening lämpligen utformas i nära anslutning till de i förenämnda lag den 24 mars 1927 meddelade be-

stämmelelserna. Riksräkenskapsverket har i sitt yttrande tillstyrkt, att nuvarande bestämmelser på förevarande område omarbetas i syfte att ernå ett mindre tids- och arbetskrävande redovisningssystem.

I likhet med revisorerna finner riksdagen, att bestämmelserna rörande utbetalning av överåriga depositioner i allmänt förvar höra ersättas med mera tidsenliga föreskrifter, åsyftande bland annat en skålig begrånsning av den tidsperiod, under vilken staten skall vara ansvarig för de deponerade beloppen. En dylik omarbetning har åven tillstyrkts av statskontoret och riksräkenskapsverket. Statskontorets förslag, att bestämmelserna böra utformas i nära anslutning till de föreskrifter, som för vissa fall meddelats i lagen om gålds betalning genom penningars nedsåttande i allmänt förvar, finner riksdagen förtjåna beaktande.

Under åberopande av vad riksdagen här ovan anført får riksdagen anhålla om åtgårder för ersåttande av gållande generella bestämmelser rörande i allmänt förvar nedsatta penningbelopp med mera tidsenliga föreskrifter.

8:o.

Lånsstyrelsernas disposition av anslagen till folkskolevåsendet.

Under ecklesiastikdepartementet, § 50, hava revisorerna meddelat vissa iakttagelser angående lånsstyrelsernas disposition av anslagen till folkskolevåsendet.

Av redogörelsen framgår, att vissa lånsstyrelser icke följt gållande föreskrifter rörande utbetalning av förskott å provisorisk avlöningsförstärkning, att förskott å dyrtidstillågg med tillhopa omkring 5,000,000 kronor utanordnats för tid efter det sådant tillågg på grund av lönereglering upphört att utgå, att byggnadsbidrag samt underhålls- och materielbidrag utanordnats mot vederbörande folkskolinspektörs avstyrkande utan att — såvitt anordningshandlingarna utvisat — stållning tagits till folkskolinspektörens yttrande och att — i ett fall — anordnade medel till rektor vid ett folkskoleseminarium avförts å anslag till tekniska läroverk.

Revisorerna hava i årendet anført följande.

Under § 44 i sin berättelse anförde 1938 års revisorer, bland annat, att revisorerna erhållit ett bestämt intryck av att utbetalandet och redovisandet av anslag till folkskolevåsendet skedde efter mycket oenhetliga grunder. De nu gjorda iakttagelserna synas bekråfta, att lånsstyrelserna icke alltid ågna spörsmålen rörande anslagen till folkskolevåsendet tillbörlig uppmårsamhet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har till följd härav statsverket fått vidkånnas högst betydande utbetalningar. Svårigheterna för lånsstyrelserna att bemåstra granskningen och redovisningen av utgifterna för folkskolevåsendet torde komma att ökas under nuvarade kristid, vilken medført en avsevärd och måhånda under lång tid bestående ökning i lånsstyrelsernas arbetsbörda inom olika områden.

Då det genom en rationellt ordnad och enhetligt genomförd handläggning av utbetalningsärenden rörande de mycket betydande anslagen till folkskoleväsendet kan undvikas, att statsverket åsamkas onödiga utgifter, synes, särskilt med hänsyn till de inträdda krisförhållandena, det av de sakkunniga för skolöverstyrelsens organisation framlagda förslaget att inrätta en särskild kameralbyrå vid skolöverstyrelsen, dit utbetalningsärenden rörande, bland annat, folkskoleväsendet skulle centraliseras, böra snarast möjligt genomföras. En skyndsam behandling av frågan angående nämnda centralisering synes så mycket mer nödvändig, som enligt vad som framgår av de sakkunnigas utredning genomförandet av reformen måste taga viss tid i anspråk.

Yttranden hava avgivits av skolöverstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket.

I likhet med revisorerna anser riksdagen att centralisationen till skolöverstyrelsen av utbetalningsärenden rörande folkskoleväsendet snarast möjligt bör genomföras. Även om det av revisorerna omnämnda sakkunnigförslaget rörande överstyrelsens omorganisation anses tills vidare icke kunna i sin helhet genomföras, bör dock enligt riksdagens mening frågan om en partiell reform i det av revisorerna angivna syftet nu upptagas till allvarligt övervägande.

Riksdagen får därför anhålla, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för en centralisation till skolöverstyrelsen av anordningsärenden rörande folkskoleväsendet.

Vissa andra av riksdagens revisorer berörda spörsmål behandlas i samband med i annat sammanhang upptagna frågor.

Stockholm den 14 juni 1940.

Med undersåtlig vördnad.
